

• موارد مهم که دانشجویان کارشناسی ارشد در زمان تصویب پیشنهاد (پروپوزال) باید به آن توجه داشته باشند:

- ۱- دانشجو موظف است کاربرگ انتخاب زمینه پیشنهادی پایان نامه خود را تا پایان نیمسال دوم به تایید استاد/استادان راهنما و گروه آموزشی برساند.
- ۲- دانشجو موظف است کاربرگ تصویب پیشنهاد پایان نامه (پروپوزال) خود را با نظر استاد/استادان راهنما به گروه تحویل دهد و پس از اعمال تغییرات مورد نظر گروه، تا قبل از پایان نیمسال سوم تحصیلی پیشنهاد خود را به تصویب شورای گروه و دانشکده برساند.
- ۳- مهلت تعیین یا تغییر استاد راهنمای دوم و مشاور برای پایان نامه دانشجویان تا پایان نیمسال سوم (قبل از زمان تصویب پیشنهاد) است.
- ۴- دانشجو موظف است پس از تصویب پیشنهاد پایان نامه، اطلاعات مربوطه را در سامانه پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران به آدرس <http://sabt.irandoc.ac.ir> ثبت کند. پس از تایید نهایی و دریافت گواهی ثبت پیشنهاد، جهت درج در پرونده تحصیلی به آموزش دانشکده تحویل دهد.
- ۵- دانشجو موظف است پس از اخذ واحد پایان نامه، کاربرگ گزارش پیشرفت تحصیلی را یک ماه قبل از پایان هر نیمسال تحصیلی تکمیل کند و پس از تایید استاد راهنمای و مدیر گروه جهت درج در پرونده تحصیلی و انجام مراحل ثبت نام برای نیم سال بعد به کارشناس دانشکده تحویل دهد.
- ۶- دانشجو موظف است پس از تصویب پیشنهاد در هر نیم سال تحصیلی (تا قبل از دفاع) ثبت نام و واحد پایان نامه را اخذ کند. عدم ثبت نام دانشجو در نیم سال هایی که پایان نامه دارد به منزله انصراف از تحصیل وی تلقی می شود.

کد: شماره: تاریخ: پیوست:	باسمه تعالی کاربرگ تصویب پیشنهاد (پروپوزال) پایان نامه دوره کارشناسی ارشد ^۱	دانشگاه گیلان تحصیلات تکمیلی

- مشخصات دانشجو :

نام و نام خانوادگی: لیلا مصباح شماره دانشجویی: ۹۹۱۷۲۶۱۰۱۱ سازمان حمایت کننده^۲ :-

دوره: روزانه ■ شبانه □ رشته/گرایش تحصیلی: علوم تربیتی / مدیریت آموزشی گروه: مدیریت آموزشی دانشکده:

علوم تربیتی و روانشناسی

شماره تماس: ۰۹۱۲۳۹۳۱۰۱۶

- مشخصات پیشنهاد پایان نامه:

۱- عنوان:

فارسی: شناسائی مولفه‌های مدیر آموزشی به مثابه طراح محیط یادگیری

انگلیسی: Identify the components of an educational administrator as a learning environment designer

عربی/فرانسه / روسی (با توجه به رشته مربوطه):.....

نوع پایان نامه: بنیادی □ کاربردی ■ توسعه‌ای □ ماهیت پایان نامه : نظری □ تجربی ■^۳

اولین نیمسال اخذ پایان نامه ۲

- مشخصات استادان راهنما و مشاور^۴:

مسئولیت	نام و نام خانوادگی	آخرین مدرک تحصیلی /مرتبه علمی	گروه/دانشکده / دانشگاه یا مؤسسه	درصد مشارکت	امضا
استاد راهنمای اول	دکتر فریبا عدلی	استادیار	گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی (دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی)		فریبا عدلی عضو هیات علمی گروه آموزشی مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی
استاد راهنمای دوم					
استاد مشاور اول	دکتر گلنار مهران	استاد	گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی (دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی)		از طرف فریبا عدلی عضو هیات علمی گروه آموزشی مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی
استاد مشاور دوم					

این پیشنهاد در شورای تحصیلات تکمیلی گروه به تاریخ مورد بررسی و تصویب قرار گرفت اطلاعات مربوط به آن توسط دانشجو در سامانه همانندجو بارگذاری و گزارش مربوط به پیوست می باشد.

نام و امضای مدیر گروه

این پیشنهاد در شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده به تاریخ مورد بررسی و تصویب قرار گرفت .

نام و امضای معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی / رییس دانشکده

دانشجو باید کاربرگ پیشنهاد تصویب شده را جهت درج در پرونده تحصیلی به آموزش دانشکده تحویل دهد. تا کارشناس آموزش نسبت به تعریف فعالیت آموزشی -پژوهشی در سیستم گلستان اقدام کند

دانشجو باید پس از تصویب پیشنهاد، اطلاعات مربوطه را در سامانه پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران ثبت و پس از تایید نهایی، کواهی ثبت پیشنهاد را جهت درج در پرونده تحصیلی به آموزش دانشکده تحویل دهد.

۱. دفاع از پایان نامه باید حداقل چهار ماه بعد از تاریخ تصویب موضوع پیشنهادی باشد
۲. اگر پایان نامه توسط سازمانی حمایت شود باید موافقت بین معاونت پژوهشی دانشگاه و سازمان مذکور ضمیمه باشد.
۳. پایان نامه که انجام آنها مستلزم تامین لوازم و مواد مصرفی و هزینه خدمات آزمایشگاهی و میدانی (مانند نمونه برداری و انجام آزمایشات) است. تجربی محسوب می شوند. استفاده از لوازم مصرفی که معمولاً برای تمام دانشجویان تحصیلات تکمیلی ضرورت پیدا می کند (نظیر تهیه مقاله یا کتاب، نرم افزار، داده یا تکمیل پرسشنامه و ...) ملاک تجربی بودن پایان نامه نیست.
۴. در صورتی که هریک از اساتید راهنمای دوم و مشاوران عضو هیات علمی دانشگاه الزهرا نباشند، لازم است آخرین حکم کارگزینی ضمیمه گردد.

۲- شرح پیشنهاد پایان نامه^۱

الف) بیان مسأله، هدف و ضرورت تحقیق:

یادگیری یکی از مفهومی ها و فرآیندهای بنیادی قلمرو تعلیم و تربیت است، به گونه ای که می توان گفت هدف تعلیم و تربیت یادگیری است.

یادگیری از آن دسته مفاهیمی است که برسر تعریف واحد از آن، بین نظریه پردازان و محققان، اتفاق نظر وجود ندارد (شانک، ۲۰۰۸). اما آنچه که مسلم است این است که نگرش ها نسبت به یادگیری و راه های اکتساب دانش، در طول زمان تغییر کرده است. زمانی فرض بر این بود که یادگیری فقط در کلاس درس و در زمان های ثابت اتفاق می افتد، یادگیری فردی است، عوامل حواس پرتی باید حذف شوند و آنچه در کلاس های درس اتفاق می افتد تقریباً از کلاسی به کلاس دیگر و روزی به روزی دیگر یکسان است. اما امروزه فرض بر این است که یادگیری همه جا و در هر زمانی اتفاق می افتد، بسیار تحت تاثیر محیط اجتماعی است، توسط باز بودن و محرک ها حمایت می شود و تفاوت در اهداف و روش های تدریس روز به روز و دوره به دوره نیاز به فضاهای متفاوتی دارد و در طراحی فضای یادگیری تمام افراد درگیر باید مشارکت داشته باشند (ون نوت چیم و بیکفورد، ۲۰۰۲).

به عبارتی یادگیری فرآیندی است که در خلا رخ نمی دهد و برای اینکه در راستای اهداف خود و متناسب با نیاز یادگیرنده باشد بستر مناسب خود را نیاز دارد. بستر مناسب برای یادگیری را محیط یادگیری می نامیم. محیطی از پیش اندیشیده که یاددهنده آن را به قصد یاددهی و کنترل یادگیری می سازد (رحیمی، ۱۳۸۹). محیط یادگیری دارای ابعاد فیزیکی، روانشناختی، فلسفی، جامعه شناختی، اقتصادی و ... است. محیط یادگیری در بعد روانشناختی از منظر نظریات یادگیری بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. اما آنچه که کمتر مورد توجه واقع شده است، بعد فیزیکی محیط یادگیری از این منظر است. ون نوت چیم و بیکفورد (۲۰۰۲) اعتقاد دارند یکی از عواملی که اغلب در فرآیند آموزش و یادگیری نادیده گرفته می شود، تاثیر فضا (یعنی امکانات و امکانات فضاها و ابزارها) بر یادگیری است.

یکی از محیط های یادگیری که قدمت چند صد ساله دارد، مدرسه است. ساختمان مدارس به شکل کنونی قدمتی ۱۳۰ ساله دارد و ساختار آن از عصر صنعتی می آید. این در حالی است که نظریات مربوط به آموزش

^۱ بدیهی است بنا به نوع و ماهیت رشته / گرایش می توان موارد دیگری در بند ۲ جایگزین نمود.

و یادگیری تغییر کرده است اما مدارس به عنوان محیط های یادگیری کماکان در ساختمان هایی که به شیوه سنتی ساخته و اداره می شوند تعبیه شده است (نیر، ۲۰۱۵، ص ۲).

باتوجه به تغییرات ماهیت یادگیری و مفهومی آموزش و پرورش از قرن بیستم تاکنون، مدیران آموزشی شاهد دگرگونی ها و بروز نیازهای جدیدی بوده اند. تغییراتی که ناشی از کارایی نداشتن تعلیم و تربیت سنتی و مدارس عصر صنعتی هستند، به انقلابی جدید در دو زمینه آموزش و طراحی محیط های یادگیری منجر شده اند (اسکندری، ۱۳۹۸).

در مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز آمده است: فضای تربیتی به کلاس درس خلاصه نمی شود بلکه تربیت، در محیط تربیتی اتفاق می افتد که شامل کلاس درس، حیاط مدرسه، آزمایشگاه ها، کارگاه ها و حتی محیط خارج از مدرسه می باشد. در تمام این محیط ها، پیام های تربیتی به متربیان منتقل می شود. لذا برای دست یابی و تحقق اهداف تربیتی، باید تمام این محیط ها مدیریت و هماهنگ شوند. زیرا از منظر فلسفه تربیت رسمی و عمومی، مدرسه کانون تربیتی محله و تجلی بخش حیات طیبیه است بنابراین باید در طراحی و ساخت مدرسه تدابیری اتخاذ کرد تا ارتباطات مدرسه با محیط تسهیل شود و زمینه ارائه خدمات مؤثر به محیط در آن تدارک شود. (مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰، ص ۳۹۹)

ظهور یکباره کرونا و ورود به آموزش در فضای مجازی، شرایط ناشناخته و جدیدی را ایجاد کرد. بدین ترتیب توجه به ترکیبی از دو حوزه تخصصی آموزش و طراحی می تواند کیفیت زندگی دانش آموزان در مدرسه را و به تبع آن کیفیت یادگیری را افزایش دهد.

برخی از شواهد بر ضرورت طراحی محیط یادگیری به عنوان یکی از وظایف و کارکردهای مدیریت آموزشی در سطوح کلان مدیریتی، اجرایی و سیاستگذاری و در پی آن معلمان و طراحان آموزشی تاکید کرده اند (اسکندری، ۱۳۹۸).

مدیران آموزشی می توانند با بهره گیری از رویکردهای تربیتی جدید در طراحی محیط های یادگیری مؤثر در مدارس، نقش بسزایی در تحقق اهداف آموزش و پرورش ایفا کنند. اهدافی که بر اساس سند تحول بنیادین قرار است دانش آموزان را برای ورود مطلوب به زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی آماده کند. در راستای اقدام عملی جهت پیاده سازی سند تحول این سوال اساسی که چگونه مدیر آموزشی می تواند محیطی برای تسهیل یادگیری را برای فراگیران بر مبنای نظریات یادگیری طراحی کند و چنین مدیری دارای چه مولفه هایی است؟

ب) ضرورت و اهمیت پژوهش:

محیط یادگیری یک بستر فیزیکی، اجتماعی و فرهنگی است که یادگیری در آن اتفاق می افتد (دوک، ۱۹۹۸: ۶). براساس آنچه پیشتر گفته شد طراحی فضای آموزشی بر روند یادگیری تاثیر دارد. بنابراین، طراحی فضای یادگیری با در نظر گرفتن فرآیند یادگیری بسیار مهم است (میشل و همکاران، ۲۰۱۵).

جورج زیمنس، طراح نظریه‌ی یادگیری ارتباط گرای، در نقد محیط‌های یادگیری می گوید: "چرا جامعه‌ی ما همانند گذشته است؟ مدارس، دولت، نهادهای مذهبی و رسانه‌های ما اگر چه پیچیده‌تر شده‌اند، اما همان ساختار و شکل کلی خود را حفظ کرده‌اند" (دانش و یادگیری زیمنس، ۲۰۱۵، ص ۱۲). مدارس و دانشگاه‌های ما خود را به مثابه ظرفی می‌پندارند که در قالب آن‌ها دانش توزیع می شود. اما این سازمان‌ها به دلیل اینکه برای مدیریت فرآورده‌ها طراحی شده‌اند و نه فرآیندها، قادر نیستند در برابر فشارها و تغییرات دائمی عملکرد مناسبی داشته باشند. (زیمنس، ۲۰۱۵)

وینستون چرچیل زمانی می گفت "ما ساختمان‌های خود را شکل می‌دهیم و در گام بعدی این ساختمان‌ها هستند که به ما شکل می‌دهند". این جمله، این حقیقت را بازگو می‌کند که ساختمان‌ها می‌توانند تمایلات و تفکرات افراد طراحشان را به ما منتقل کنند و دیدگاه و انگیزه‌های افرادی که در آنجا زندگی می‌کنند را شکل دهند. این جمله بیش از همه در مواجهه با ساختمان مدارس واضح و مشخص است. ساختمان‌هایی که بر اساس دیدگاه صنعتی ساخته شده‌اند و تفکرات سازندگان آن‌ها که انسان را در خدمت صنعت و برای آموزش کارگر در تولید انبوه می‌دیدند نشان می‌دهند. ساختمان‌های به شیوه‌ی سلول‌ها و زنگ‌ها کاملاً متناسب با همین نگرش است (نیر، ۲۰۱۵).

این موضوع به نوبه خود با اهداف یادگیری مدارس در تضاد است. تقریباً تمام مدارس ما به شیوه سلول‌ها و زنگ‌ها طراحی شده‌اند. دانش آموزان در این سلول‌ها که کلاس درس نامیده می شود حضور پیدا می کنند تا زنگ به صدا در آید، سپس آنها به سلول دیگری میروند (نیر، ۲۰۱۵، ص ۲).

به عبارتی دیگر طراحی محیط یادگیری ارتباط تنگاتنگی با نظریه‌های یادگیری دارد و بر اساس اینکه طراح محیط تحت تاثیر کدام نظریه باشد، مدل طراحی او نیز متفاوت خواهد بود (عفیفی، ۲۰۱۴).

باتوجه به آنچه گفته شد، مهم است که آگاه باشیم ساختمان‌هایی که به عنوان محیط یادگیری استفاده می‌کنیم سال‌های سال روند آموزش و یادگیری را شکل می‌دهند. در حالیکه ما در مدارس قرار است دانش‌آموزان را برای دنیای آینده تربیت کنیم، دنیایی که شاید هیچ شباهتی به دنیای امروزی نداشته باشد. پس در این جهان پویا و در حال تغییر باید به مولفه‌هایی توجه کنیم که هم‌پای جهان در حال تغییرند، مولفه‌هایی در ارتباط با مفهوم یادگیری و نظریات یادگیری؛ و اگر قرار باشد محیطی را برای یادگیری طراحی کنیم باید به نظریات قوی یادگیری مراجعه کنیم (نیر، ۲۰۱۵). به عبارت دیگر، هر بحثی از یادگیری در زمینه فضاهای یادگیری باید به نظریه‌های یادگیری که مفاهیم براساس آنها تعریف و عملیاتی می شوند نیز اشاره کند. (میشل و همکاران، ۲۰۱۵).

اگرچه نظریات یادگیری مفاهیمی در حوزه‌ی روانشناسی تربیتی هستند اما دستیابی و تحقق اصول آنها نیازمند تلاشی میان رشته‌ای است. در ایران نیز غالب کودکان میزان قابل توجهی از وقتشان را در فضاهای آموزشی می‌گذارند اما کماکان فقدان یک فضای آموزشی مناسب و کارآمد جهت تحقق اهداف یادگیری مشهود است. جستجوی راهکارهایی برای خلق و طراحی فضای مناسب بر مبنای نظریات موفق یادگیری از مسائل قابل ملاحظه در این حوزه است (۱۴۰۰، کریمی، نسرین؛ مرتضی خسرونیا و ساحل دژپسند).

حوزه‌ی مربوط به نظریات آموزش و یادگیری از عناصر شکل دهنده‌ی مدیریت آموزشی است. محوریت مدیریت آموزشی اثرگذاری مدبرانه بر فرآیند یاددهی-یادگیری است. مفهومی که در منابع دانشگاهی و پژوهش‌ها کمتر به روی آن تاکید شده است. وظیفه‌ی یک مدیر آموزشی تدبیر فرآیند یاددهی-یادگیری از طریق مداخله در فضای یادگیری و میدان‌های کوچک و بزرگ آموزشی است. مدیریت آموزشی ماموریت دارد تا اثربخش‌ترین فرآیند یادگیری را برای بهره‌ورانه‌ترین دستاوردهای یادگیری فعال کند. با توجه به روند تغییرات در ویژگی‌های آموزش و یادگیری از مدیریت آموزشی انتظار می‌رود بتواند پاسخگوی انتظارات ویژه در هر دوران و منطبق با مشخصات آن باشد (آهنچیان، ۱۳۹۸).

از این رو می‌توان گفت مدیریت آموزشی به عنوان یک جایگاه تخصصی یادگیری مهم‌ترین نقش را در تعامل بین محیط یادگیری و نظریات یادگیری ایفا می‌کند. در این صورت هر مدیر آموزشی نیاز دارد تا از آخرین یافته‌ها در حوزه‌ی یادگیری آگاه شود و نسبت به آنها تسلط داشته باشد تا بتواند با استفاده از تمام پتانسیل‌های موجود، محیط یادگیری را محیطی غنی به لحاظ تربیتی در راستای اهداف یادگیری طراحی کند.

اغلب پژوهش‌هایی که در ارتباط با نقش نظریات یادگیری و محیط فیزیکی یادگیری انجام شده‌اند در حوزه‌ی رشته‌ی معماری انجام شده و به نظر می‌رسد از جایگاه مدیریت آموزشی به این موضوع پرداخته نشده است. این درحالیست که کارکرد مدیریت آموزشی بدون درک جهت آن به سوی یادگیری و بدون درک فضای دنیای یاددهی، به وظیفه‌ای فنی و مکانیکی تبدیل می‌شود که هرچند مطابق با استاندارد هم انجام بگیرد اما نمی‌تواند یک مدیر را به مدیر آموزشی تبدیل کند (آهنچیان، ۱۳۹۸).

همچنین نمونه‌ی پژوهش کیفی در موضوع این پژوهش در داخل کشور انجام نشده است. بنابراین فقدان یا دست‌کم کمبود پژوهش‌هایی که به روش کیفی دنبال شناسایی مولفه‌های آن برای شرایط بومی کشور بوده باشند، باعث شد پژوهش حاضر به این موضوع بپردازد.

رسیدن به مولفه‌هایی از مدیران آموزشی که بر مبنای نظریات یادگیری به خلق محیط‌های تسهیل‌کننده یادگیری می‌پردازند می‌تواند به شناختی شفاف‌تر و دقیق‌تر از وضع موجود کمک کرده و همچنین پلی باشد تا شکاف بین نظریات یادگیری و محیط یادگیری را پر کند.

امید می‌رود که نتایج این پژوهش جهت کمک به تصمیم‌گیرندگان در انتخاب مدیران شایسته، ارزیابی دقیق مدیران، بازنگری در سرفصل‌های آموزشی دانشجویان رشته مدیریت آموزشی و توجه بیشتر سیاستگذاران به نقش مدیران آموزشی به عنوان بازیگران اصلی تحول در سیستم آموزشی، موثر باشد.

ج) هدف کلی پژوهش:

این پژوهش در نظر دارد به شناسایی مولفه‌های مدیران آموزشی که محیط یادگیری را بر مبنای نظریات یادگیری طراحی می‌کنند بپردازد.

اهداف جزئی:

- ۱- بررسی مولفه‌های محیط یادگیری از منظر نظریات یادگیری
- ۲- شناسایی مولفه‌های مدیران آموزشی که محیط یادگیری را بر مبنای نظریات یادگیری طراحی می‌کنند

د) کلمات کلیدی:

فارسی: (به ترتیب حروف الفبای فارسی):

یادگیری، محیط یادگیری، نظریه یادگیری، طراحی محیط یادگیری، طراحی محیط آموزشی، مدیریت آموزشی، مدیریت مدرسه، رهبری یادگیری

انگلیسی: (به ترتیب حروف الفبای انگلیسی)

Learning, learning environment, learning space, learning theory, learning space design, learning environment design, educational management, school management, learning leadership

پ) سؤالات پژوهشی

- ۱- مولفه‌های محیط یادگیری از منظر نظریات یادگیری چیست؟

۲- مولفه های مدیران آموزشی که محیط یادگیری را بر مبنای نظریات یادگیری طراحی می کنند چیست؟

(ج) فرضیات: -----

(د) پیشینه پژوهش:

معمولا نظریه های سنتی یادگیری در قالب نظریه هایی مانند رفتارگرایی، شناخت گرایی و سازنده گرایی معرفی شده اند. همچنین یکی از نظریه های جدیدتر در این قلمرو، نظریه ی ارتباط گرایی است (۱۳۹۶، محمدی چابکی، رضا؛ پروین بازقندی و سعید ضرغامی همراه)

به گفته کریمی، خسرونی، دژپسند (۱۴۰۰)، طراحی فضاهای آموزشی و محیط های یادگیری، همواره معماران را به چالش کشیده است؛ چرا که این نوع طراحی در پی اندیشه های متفاوت در حوزه ی آموزش و فلسفه آموزش آمده است. مطالعات نشان می دهند که شیوه ی طراحی فضاهای یادگیری میتواند باعث رشد یا بازدارنده یادگیری باشد.

ایشان در پژوهشی که به بررسی نظریه ی یادگیری تجربی کلب پرداخته با استخراج شاخص های مکانی آن و کاربرد آنها در طراحی محیط یادگیری نشان داده اند مهم ترین دسته شاخص های مکانی تاثیرگذار بر یادگیری تجربی به ترتیب، طبیعت گرایی و خوداکتشافی، هویت مندی، تنوع و انعطاف پذیری، جامعه مداری و جمع گرایی می باشند.

نتایج پژوهش پوشنه، خسروی، ایزدی (۱۳۹۹)، نشان داد که: مدل محیط یادگیری مبتنی بر نظریه یادگیری تحولی دارای ۸۴ گویه (شاخص)، ۱۶ مؤلفه و ۵ بعد می باشد. بر اساس نتایج این مدل، ۵ شاخص محیط یادگیری عبارت اند از (۱) بعد عوامل آموزشی شامل: مؤلفه های نقش معلم، تغییر در روش های آمادگی و تحقیق معلمان، تغییر اثبات گرایی، محیط دانش محور، محیط یادگیرنده محور، فعالیت های عملی و آموزش مسئله محور. (۲) بعد عوامل حمایتی شامل مؤلفه های فعالیت های فرهنگی هنری و خلاقانه، عوامل پشتیبانی و هم افزایی تجارب و تعاملات. (۳) بعد عوامل غیر آموزشی شامل مؤلفه های تغییرات چشمگیر زندگی و عوامل اجتماعی. (۴) بعد نقد محوری شامل مؤلفه های تفکر انتقادی، گفتمان و رهایی. (۵) بعد عوامل خودشناسی شامل مؤلفه های فرایند خودسازی و هوش هیجانی.

زهراسکندری (۱۳۹۸)، به ارائه چهارچوب مفهومی برای طراحی فضای فیزیکی مدرسه ابتدایی بر مبنای نظریه یادگیری مشارکتی ویگوتسکی، رویکرد سازنده گرایی اجتماعی، پرداخته است. طبق یافته های پژوهش او، مهم ترین مولفه های یادگیری مشارکتی عبارتند از ساختن دانش، نقش فعال یادگیرنده، تسهیل یادگیری،

تنوع مواد و منابع یادگیری، زمینه و تعامل محوری که در ابعاد فضایی (رنگ، محوطه‌سازی و انعطاف‌پذیری، روانشناختی (مناطق اجتماعی غیررسمی)، فیزیولوژی (دما، تهویه، نور و سروصدا) و رفتاری (پیکربندی U شکل، میزهای گرد، فضاهای بازی، فضاهای شخصی، فضای عمومی یادگیری (خیابان یادگیری)) میتواند بازنمایی مطلوبی از فضای فیزیکی مدرسه‌های ابتدایی ارائه دهد. همچنین وی در این پژوهش به این نتیجه رسید که توجه به ویژگی‌های فیزیولوژی فضا موثر بر سرعت یادگیری، کیفیت تدریس، ارتقای رفتار اجتماعی کودکان، تسهیل در دستیابی به هدف‌های آموزشی، دسترسی به تجهیزات و تسهیلات متنوع یادگیری و ایجاد فضای یادگیری مشارکت محور می‌گردد.

صمدپور شهرک و طاهباز (۱۳۹۷)، در پژوهش خود فضای باز مدارس را از دید دانش آموزان ابتدایی بررسی کرده و به این نتیجه رسیدند که میزان یادگیری و رشد کودک هنگام پیوند وی با محیط و ارتباط او با فضای باز و طبیعت بیشتر می‌شود. عامل کلیدی در طراحی این است که کودکان قادر باشند خودشان محیط یادگیری را خلق کنند. افزایش وسایل ورزشی و نیز افزایش سبزی‌نگی در فضا از مهم‌ترین خواسته‌های کودکان است. همچنین تلفیق فضای باز و بسته، بوجود آوردن فضای نیمه‌باز، توجه به محیط‌های آموزشی دارای انعطاف و ارتباط مستقیم کلاس درس با فضای باز، بوجود آوردن فضایی برای آموزش‌های رسمی و غیررسمی و پنهان، توجه به پرورش و رشد استعداد‌های کودکان از طریق همکاری در کاشت درختان و تعامل و گفتگو و... استفاده از عنصر آب و سایر برنامه‌هایی که مشارکت کودکان را در بردارد می‌تواند حس تعلق خاطر آنها را به محیط مدرسه افزایش دهد.

یوسفی افراشته (۱۳۹۴)، در شناسایی مولفه‌های محیط یادگیری اثربخش بر پایه‌ی ادراک دانشجویان و در بررسی مولفه‌های تدریس فعال و تعاملی به ۴ مولفه‌ی اصلی رسیده است؛ جو بانشاط، ارتباط آموخته‌ها با نیازهای حرفه‌ای، توان علمی و تخصصی استاد و شاخص‌های مربوط به آنها. که این ۴ مولفه می‌توانند در تنظیم و سازمان دادن به محیط‌های یادگیری کمک کنند.

احمدعلی فروغی (۱۳۹۳)، به طراحی محیط‌های یادگیری الکترونیکی مبتنی بر سه نظریه یادگیری رفتارگرایی، شناخت گرایی و ساختن گرایی پرداخته است. در پژوهش او بر اساس تحلیل و فهرست ویژگی‌های هر گروه و با ترکیب ویژگی‌های رویکرد سیستمی در طراحی آموزشی (منطبق با نظریه رفتارگرایی و شناخت گرایی) و همچنین اصول مبتنی بر نظریه ساختن گرایی، مدلی تلفیقی حاوی ۱۳۵ زیرمولفه و ۱۲ مولفه اصلی شکل گرفت. ۱۲ مولفه اصلی به ترتیب عبارتند از: تدوین اهداف غایی، تحلیل، تولید محتوا، سازماندهی، استراتژی یاددهی-یادگیری، ارائه، تعامل و کنترل، اجزای فناوری، منابع، پشتیبانی، ارزشیابی و اصلاح.

رضائی، نیلی، فردانش و شاهعلیزاده (۱۳۹۳)، به بررسی کیفی مولفه‌های یاددهی و یادگیری نظریه ارتباط گرایی و ارائه الگوی مفهومی برای طراحی محیط‌های یادگیری ارتباط‌گرا پرداخته‌اند. به گفته آنان، نظریه

ارتباط‌گرایی معتقد است که محیط‌های یادگیری، محیط‌های پیچیده و آشوب‌وار هستند و به هیچ‌وجه نمی‌توان آن را به مدلی مکانیکی تقلیل داد. بنابراین لازم است پیش فرض‌های علی-معلولی درباره نظام‌ها و محیط‌های آموزش و پرورش عمیقاً مورد بازبینی قرار گیرد. در واقع تجربه یادگیری فرد در سیستم بزرگتری رخ می‌دهد که بسیار پیچیده می‌باشد. زیمنس این سیستم بزرگتر را با نام زیست‌بوم مطرح می‌کند و معتقد است زیست‌بوم و شبکه می‌تواند جایگزین مناسبی برای مدل‌های سلسله‌مراتبی و کلاسیک تعلیم و تربیت باشد.

طبق یافته‌های پژوهش رضائی و همکاران، الگوی طراحی زیست‌بوم‌های یادگیری شامل هشت مولفه می‌باشد که عبارتند از: تحلیل و اعتباربخشی، طراحی شبکه و زیست‌بوم، هدف‌گذاری-ایجاد علاقه مشترک، تسهیل جریان دانش، توانمندسازی شبکه، بازتولید یا بازترکیب، بازخورد-ارزشیابی و هدف‌گذاری مجدد.

لطف عطا (۱۳۸۷)، در تاثیر عوامل محیطی بر یادگیری و رفتار در محیط‌های آموزشی ابتدایی در شهر نکاتی را در طراحی فضاهای آموزشی مطلوب عنوان کرده و باتوجه به اهمیتی که مدرسه در فرهنگ، تمدن سازی و رشد و توسعه‌ی جامعه دارد به شاخصه‌های موثر در طراحی مدارس رسیده است؛ دسترسی و مکان‌یابی، فضا، کاربری‌ها از شاخص‌های عملکردی و مدرسه محله، مصالح و فرم مدرسه و نوآوری از عوامل موثر در کیفیت مدارس هستند. همچنین وی نکاتی را در طراحی مدارس مطرح می‌کند. یافته‌های او از این قرارند:

- ۱- در زمینه‌ی طراحی و برنامه‌ریزی، همکاری و مشارکت میان‌رشته‌ای باید اتفاق بیفتد.
- ۲- تمام اجزای مدرسه با انگیزه‌ی آموزشی و پرورشی باید طراحی شود.
- ۳- در طراحی مدارس، نگاه به خانه باید وجود داشته باشد.
- ۴- فضاها را با در نظر گرفتن نیازهای رشد کودکان طراحی کنیم.
- ۵- از کادر آموزشی خلاق و مسئولیت‌پذیر استفاده کنیم. مثلاً با برنامه‌ریزی مدیر مدرسه سرانه‌ی آموزشی مدرسه در راستای افزایش کارایی محیط آموزشی استفاده شود.

فردریک کربت و الیو اسپینلو (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان ارتباط‌گرایی و رهبری، مروری بر ادبیات ارتباط‌گرایی ارائه می‌دهند. آنها شواهدی را ارائه می‌کنند که در آن ارتباط‌گرایی، یک نظریه یادگیری جدید که معمولاً برای یادگیری آنلاین استفاده می‌شود، در رهبری به کار می‌رود، با بحثی محرک و قابل‌تأمل در مورد فرصت‌های هنوز کشف نشده برای استفاده از ارتباط‌گرایی در تعریف مجدد رهبری در قرن بیست و یکم. تلاش آنها در این مقاله پل زدن روی شکاف بین مشارکت یادگیری دیجیتال در آموزش و زمینه‌تئوری و توسعه رهبری و به کارگیری اصول انتقادی ارتباط‌گرایی در آموزش و یادگیری در تئوری رهبری و برانگیختن بحث در مورد اشکال جدید رهبری است. آنها در انتهای پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که ارتباط‌گرایی این پتانسیل را دارد که به عنوان شایستگی اصلی رهبری موثر در قرن بیست و یکم دیده شود و تعریفی را از رهبری ارتباط‌گرا ارائه می‌دهند.

ماریانا ناود (۲۰۱۹)، در تلاش برای درک تأثیر محیط یادگیری فیزیکی، مانند سر و صدا یا اندازه کلاس‌های بزرگ، بر یادگیری در کلاس‌های درس پایه اول، طرح مطالعه موردی کیفی را برای به دست آوردن بینشی

در مورد یادگیری و آموزش اجرا کرد. در کلاس های کلاس اول از دیدگاه بار شناختی، این مطالعه نشان داد که سرو صدا، در نتیجه تعداد زیاد یادگیرندگان در کلاس، و همچنین سرو صدای محیط بیرون، به بار حافظه کاری فراگیران را بیش از حد می کند که در نهایت بر یادگیری تأثیر منفی می گذارد. این مطالعه همچنین نشان داد که اندازه کلاس های بزرگ در کلاس اول مانع از ارائه حمایت موثر معلمان می شود، که باعث عدم اطمینان در بین یادگیرندگان در مورد آنچه از آنها هنگام کار بر روی وظایف کلاسی می شود، می شود. این عدم قطعیت منجر به بار شناختی خارجی می شود.

میشل روک (۲۰۱۵)، در مقاله ای با عنوان تخصص نظریه یادگیری در طراحی فضای یادگیری، به مطالعه ارزش تخصص تئوری یادگیری و بررسی حضور یک متخصص یادگیری در تیم طراحی فضای یادگیری پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان داد که متخصص معمار در طراحی فضا بر اصولی مانند انعطاف پذیری و زیبایی شناختی تکیه داشتند در حالیکه اعضای متخصص علمی از نظریه یادگیری مانند نظریه اجتماعی-فرهنگی ویگوتسکی استفاده می کردند. به عقیده راک نظریه های یادگیری فعلی مانند نظریه اجتماعی-فرهنگی یادگیری (به عنوان مثال، ویگوتسکی، ۱۹۷۸)، شناخت موقعیتی (مثلاً، براون و همکاران، ۱۹۸۹)، و یادگیری موقعیتی (مثلاً، لائو و وونگر، ۱۹۹۱)، نظریه یادگیری تجربی (کلب، ۱۹۸۴) می توانند راهنمایی های صریحی را برای طراحان ارائه دهند. او در جدولی این راهنماهای تصمیم گیری را جمع آوری کرده است. وی در جمع بندی این مقاله، پیشنهاد حضور یک فرد متخصص، با فهمی عمیق از نظریات یادگیری، در نقش مدیر تیم طراحی را می دهد که به او اختیار تصمیم گیری نیز داده شده است.

گوئی و آلب (۲۰۱۲) در پژوهشی، مولفه های محیطی فضای یادگیری را از دیدگاه پنج نظریه یادگیری رفتارگرایی، شناخت گرایی، سازنده گرایی، یادگیری تجربی و شناختی موقعیتی مطرح کرده است.

سحر نجارلشگری و همکاران (۱۴۰۰) در ترسیم نقشه ساختار دانشی از وضعیت پژوه در حوزه مدیریت آموزشی ایران به این نتیجه رسیده است که پژوهش ها در حوزه یادگیری و مدیریت مدرسه فراوانی بسیار کمی دارند و از لزوم توجه به این موضوعات در پژوهش ها وجود دارد.

حمیدرضا اسد و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با هدف طراحی مدلی برای توسعه مهارت های مدیریتی مدیران با استفاده از نظریه زمینه ای به عنوان رشته مطالعات مدیریت در مدیریت آموزشی، در ۳ بعد فردی، بین فردی و گروهی، به ۱۳ مولفه از مهارت های مورد نیاز مدیران رسید. عناوین این مولفه ها عبارتند از خودآگاهی، مدیریت استرس، مدیریت حل مسئله مؤثر، مهارت های ارتباط سازنده، مهارت های انگیزشی مؤثر، مهارت های تأثیرگذاری، مهارت های مدیریت تعارض، تفویض مهارت ها، مهارت های تیمی، مهارت های رهبری برای تغییرات مثبت، کاربرد فناوری، کاربرد الزامات مدیریت.

ابراهیم‌پور و همکاران (۱۳۹۹) در شناسایی مولفه های موثر بر شایستگی حرفه ای مدیران مدارس از دید متخصصان آموزش و پرورش به این نتیجه رسیده اند مولفه های اصلی شامل مهارت های انسانی، مهارت های ادراکی، شاخص های روانی و ذهنی-اخلاقی، مهارت های مدیریتی و دانش تخصصی و مولفه های فرعی شامل شاخص های انسانی، اکتساب مهارت های ادراکی، شاخص های شناختی و ذهنی و اخلاقیات، مدیریت ارتباطات درون سازمانی، مدیریت ارتباطات برون سازمانی، رهبری فرایندهای یاددهی و یادگیری، برنامه ریزی، رفتار سازمانی، نظارت بر پژوهش، منابع مالی و تجهیزات، توسعه کارکنان، نظارت بر تغییرات و تحولات درون سازمانی، ارزشیابی و کنترل و تخصص و مهارت فناوری، دانش فنی و دانش عمومی است.

با توجه به پژوهشهای انجام شده خلا بررسی مولفه های مدیر آموزشی به مثابه طراح محیط های یادگیری دیده می شود. بر این اساس تحقیق حاضر جهت یافتن این مولفه ها انجام می شود.

ن) روش پژوهش:

روش پژوهش از نظر نوع هدف کاربردی است و از نظر نوع داده ها کیفی است.

جامعه آماری پژوهش شامل مدیران آموزشی مدارس ابتدایی هستند که با استفاده از نمونه گیری هدفمند و اصل اشباع به عنوان حجم نمونه انتخاب میشوند.

به منظور گردآوری داده ها از روش کتابخانه ای و مصاحبه نیمه ساختار یافته (بخش کیفی) استفاده میشود. مدت زمان هر مصاحبه ۴۰ دقیقه در نظر گرفته میشود. قبل از انجام مصاحبه هدف از مطالعه برای مشارکت کنندگان توضیح داده میشود.

جهت تحلیل داده های پژوهش از طریق تحلیل محتوای قرار دادی استفاده می شود.

و) مراحل و زمانبندی پژوهش با توجه به مدت مجاز آموزشی:

ه) فهرست منابع:

- آهنگیان، محمدرضا، مقدمه ای بر مدیریت آموزشی، نشر نی، تهران، ۱۳۹۸
- ابراهیم‌پور، مهرداد، چرایین، مسلم، اکبری، احمد، زنده دل، احمد. (۱۳۹۹). شناسایی مولفه های موثر بر شایستگی حرفه ای مدیران مدارس از دید متخصصان آموزش و پرورش. فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهشنامه تربیتی (۶۴). ۱۲۷-۱۴۲
- اسد، حمیدرضا، محمودی، امیرحسین، شیرزاد کبریا، بهارک، حمیدی فر، فاطمه. (۱۴۰۰). طراحی الگوی توسعه مهارت های مدیریتی مدیران با روش نظریه داده بنیاد (مطالعه موردی: اعضای هیئت علمی دانشگاه

جامع علمی- کاربردی شهرداری تهران). مجله علمی "مدیریت فرهنگ سازمانی": doi: ۷۸۸-۷۶۵, ۱۹(۴), " , 10.22059/jomc.2021.212416.1006922

- اسکندری تربقان، ز.، و حسین قلی زاده، ر.، و کامل نیا، ح. (۱۳۹۸). ارائه چارچوب مفهومی برای طراحی فضای فیزیکی مدرسه های ابتدایی بر مبنای نظریه یادگیری مشارکتی ویگوتسکی. نوآوری های آموزشی، ۱۸(۷۲)، ۵۲-۲۷. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۵۱۳۷۰۲>

- دیل اچ. شانک، نظریه های یادگیری؛ چشم اندازی تعلیم و تربیتی، ۲۰۰۸، ترجمه یوسف کرمی، ۱۳۹۲، انتشارات ویرایش.

- رحیمی؛ علیرضا. تعلیم و تربیت بصیرت گرا. ۱۳۸۹. انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).

- رضائی، عیسی و نیلی، محمدرضا و فردانش، هاشم و شاهعلیزاده، محمد، ۱۳۹۳، تحلیل محتوای کیفی نظریه ارتباط گرایی و ارائه الگوی مفهومی طراحی زیست بوم های یادگیری، <https://civilica.com/doc/255262>

- زیمنس؛ جورج. دانش و یادگیری. ۲۰۱۵. ترجمه اسکندری؛ حسین. نشر آوای نور. تهران. ۱۳۹۲

- کریمی، نسرين و خسرو نیا، مرتضی و دژپسند، ساحل، ۱۴۰۰، تدوین مدل شاخص های مکانی یادگیری تجربی و کاربرد آن در طراحی محیط های یادگیری، <https://civilica.com/doc/1253588>

- لطف عطا، آ. (۱۳۸۷). تاثیر عوامل محیطی بر یادگیری و رفتار در محیط های آموزشی (ابتدایی) در شهر. مدیریت شهری، ۶(۲۱)، ۷۳-۹۰. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۱۳۱۱۳۷>

- مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰

- محمدی چابکی، رضا و بازقندی، پروین و ضرغامی همراه، سعید، ۱۳۹۶، یادگیری در پارادایم پیچیدگی: ماهیت، قلمرو و فرایند، <https://civilica.com/doc/707371>

- نجار لشگری، سحر، زارعی، هاجر، خلخالی، علی، پالی، سمیرا. (۱۴۰۰). ترسیم نقشه ساختاری دانش مدیریت آموزشی در ایران: تحلیل هم رخدادی واژگان. پژوهش نامه علم سنجی: doi: -, (), , 10.22070/rsci.2021.14863.1517

- نیر، پراکاش. طرحی برای فردا. ۲۰۰۹. ترجمه سمانه تقدیر. انتشارات دانشگاه علم و صنعت. تهران. ۱۴۰۰

- وحیدی، زهرا، پوشنه، کامبیز، خسروی، علی اکبر، ایزدی، مهشید. (۱۳۹۹). طراحی محیط یادگیری مبتنی بر نظریه یادگیری تحولی برای دانش آموزان دوره دوم متوسطه. فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۱۶(۵۶)، 307-337. doi: 10.22054/jep.2020.49044.2863

- یوسفی افراشته، م.، و مروتی، ذ.، و چراغی، ا. (۱۳۹۴). شناسایی مولفه های محیط یادگیری اثربخش بر پایه ادراک دانشجویان رشته بهداشت. راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی)، ۸(۴)، ۲۶۸-۲۶۱. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۳۰۷۹۰>

- Afifi MK, Alamri SS. Effective principles in designing e-course in light of learning theories. Turk Online J Distance Educ. 2014;15(1):128-43.

- Ali Guneya , Selda Alb, 2012, Effective learning environments in relation to different learning theories, Procedia - Social and Behavioral Sciences 46 (2012) 2334 - 2338 ,

<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.480>

- Corbett F, Spinello E. Connectivism and leadership : harnessing a learning theory for the digital age to redefine leadership in the twenty-first century. Heliyon. 2020 Jan 20;6(1):e03250. doi: 10.1016/j.heliyon.2020.e03250. PMID: 31993523; PMCID: PMC6971348.

- Duke, D. L. '1998, February) "Does it matter where our children learn?" Paper commissioned by the National Research Council of the National Academy of Sciences and the National Academy of Engineering, Washington DC. 'ARIC Document Reproduction Service No. AD 418578).

- Foroughi Abari AA, Yarmohammadian MH, Aslani GhR. Designing an e-Learning Environment Based on Three Learning Theories; Behaviorism, Cognitivism, and Constructivism. Education Strategies in Medical Sciences. 2015;7(6):425-435.

- Mariana N, Corinne M (2019), Elements of the physical learning environment that impact on the teaching and learning in South African Grade 1 classrooms, South African Journal of Education(39), Number 1, 2019, <https://doi.org/10.15700/saje.v39n1a1342>

- ROOK, Michael M; CHOI, Koun; MCDONALD, Scott P.. Learning Theory Expertise in the Design of Learning Spaces: Who Needs a Seat at the Table?. **Journal of Learning Spaces**, [S.l.], v. 4, n. 1, july 2015. ISSN 21586195. Available at: <<http://libjournal.uncg.edu/jls/article/view/1046>>. Date accessed: 06 mar. 2022.

-Samadpour Shahrak, M., & Tahbaz, M. (2018). Reviewing the solutions of improving open spaces in primary girls' schools from students' perspective (Case study : Tabriz city). Journal of

Technology of Education, 12(3), 183- 196. DOI: 10.22061/JTE.2018.2921.1740 URL :
http://jte.sru.ac.ir/?_action=showPDF&article=77

- Van Note Chism, N. and Bickford, D.J. (2002), Improving the environment for learning: An expanded agenda. New Directions for Teaching and Learning, 2002: 91-98. <https://doi.org/10.1002/tl.83>

ی(مواد، وسایل و دستگاه‌های مورد نیاز و منبع تأمین:

تاریخ و امضای دانشجو

۱۴۰۰/۱۲/۱۵

لیلا مصباح